

วิธีการประเมินเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสสำหรับหน่วยงานภาครัฐ
ที่กำหนดภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
(๗ เกณฑ์มาตรฐาน ๔๐ ตัวชี้วัด ของปีงบประมาณ ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗)

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงคำอธิบาย กระบวนการ และวิธีการประเมินเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐที่กำหนดภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยมีข้อกำหนดและวิธีการประเมินมาตรฐานความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐ ดังต่อไปนี้

◎ มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสประกอบด้วยเกณฑ์มาตรฐาน 7 ด้าน 40 ตัวชี้วัด ดังนี้

- ◎ มาตรฐานความโปร่งใสด้านการจัดหาพัสดุ (การจัดซื้อจัดจ้าง) มี 5 ตัวชี้วัด
- ◎ มาตรฐานความโปร่งใสด้านการบริหารงาน มี 5 ตัวชี้วัด
- ◎ มาตรฐานความโปร่งใสด้านการให้บริการแก่ประชาชน มี 6 ตัวชี้วัด
- ◎ มาตรฐานความโปร่งใสด้านการบริหารงานบุคคล มี 6 ตัวชี้วัด
- ◎ มาตรฐานความโปร่งใสด้านการบริหารงบประมาณ มี 5 ตัวชี้วัด
- ◎ มาตรฐานความโปร่งใสด้านการติดตามและประเมินผล มี 5 ตัวชี้วัด
- ◎ มาตรฐานความโปร่งใสด้านการเปิดเผยและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ มี 8 ตัวชี้วัด

◎ ชนิดของตัวชี้วัด คำอธิบาย วิธีการประเมิน และเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน

1. ชนิดของตัวชี้วัด คือ การระบุถึงลักษณะของตัวชี้วัด ว่าเป็น ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิตหรือผลลัพธ์ (Output/Outcome)

2. คำอธิบายของตัวชี้วัด คือ คำอธิบายลักษณะสำคัญของตัวชี้วัดที่แสดงถึงแนวคิด หลักการและแนวทางการประเมินมาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใส

3. วิธีการประเมิน คือ การระบุถึงวิธีการประเมินตามตัวชี้วัดนั้นๆ ซึ่งเป็นการประเมิน โดยพิจารณาถึงความพร้อมของข้อมูลข่าวสาร เอกสาร และผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการและแสดงหลักฐานเพื่อให้เกิดการเปิดเผยและการตรวจสอบได้ทั้งในเชิงข้อมูลและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในมิติที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1) ขั้นตอนและกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน
- 2) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน
- 3) ช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารนั้นๆ

โดยวิธีการประเมินนั้น จะมีความสัมพันธ์กับเกณฑ์การประเมินที่มีในแต่ละตัวชี้วัดทั้ง 40 ตัวชี้วัด ส่วนผลคะแนนการประเมินเป็นไปตามช่วงคะแนนหรือเกณฑ์ขั้นต่ำของการประเมินที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนดหรือตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดในแต่ละตัวชี้วัด

4. เกณฑ์มาตรฐานการประเมิน คือ เกณฑ์มาตรฐานการประเมินในแต่ละตัวชี้วัดซึ่งเป็นข้อกำหนดที่แสดงถึงขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่พิจารณาจากความสมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสารและการดำเนินการของหน่วยงานที่มีมาตรฐานและประสิทธิภาพทั้งในด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและกระบวนการ โดยมีการวัดค่าเป็นคะแนนตามตัวชี้วัดความโปร่งใสที่กำหนดไว้ 40 ตัวชี้วัด ซึ่งการประเมินตามเกณฑ์การประเมินในแต่ละตัวชี้วัดนั้น จะมีเกณฑ์การประเมินที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของตัวชี้วัดนั้นๆ

การคิดคะแนนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. การดำเนินการตามตัวชี้วัด หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการตามตัวชี้วัดนั้นเป็นระดับหรือตามขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ตัวอย่าง เช่น ตัวชี้วัดที่ 1.3 การดำเนินการจัดหาพัสดุตามแผนการจัดหาพัสดุ ในมาตรฐานการจัดหาพัสดุ (การจัดซื้อจัดจ้าง) การดำเนินการตามตัวชี้วัด 1.3 มี 7 ขั้นตอน คือ

- 1) การขออนุมัติสั่งซื้อ/สั่งจ้างจากผู้ที่มีอำนาจหน้าที่กำหนดไว้ในระเบียบการจัดหาพัสดุ
- 2) มีการดำเนินการจัดหาพัสดุหรือใช้เลือกวิธีที่เหมาะสม เช่น วิธีตกลงราคา วิธีสอบราคา วิธีประกวดราคา วิธีพิเศษ และวิธีประมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดหาพัสดุ
- 3) มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงเป็นหนังสือ มีหลักฐานการตรวจรับ และการเบิกจ่ายที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้
- 4) มีการนำผลการดำเนินการจัดหาพัสดุตามแผนที่กำหนดไว้มาวิเคราะห์และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- 5) มีการประเมินขั้นตอนและวิธีการจัดหาพัสดุในรอบปีของหน่วยงาน
- 6) มีการประเมินผลการจัดหาพัสดุของหน่วยงาน โดยพิจารณาจากผลผลิตที่สามารถระบุถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดหาได้
- 7) มีการประเมินผลการจัดหาพัสดุของหน่วยงาน โดยพิจารณาจากผลผลิตที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาระบบการจัดหาพัสดุที่เหมาะสมของหน่วยงาน

การประเมินในตัวชี้วัดนี้ พิจารณาการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนที่แสดงถึงระดับความสามารถในการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดของหน่วยงาน โดยมีคะแนนเต็มข้อละ 2 คะแนน คือ

ถ้าหน่วยงานดำเนินการ 1 ข้อ จะได้ 2 คะแนน

ถ้าหน่วยงานดำเนินการ 2 ข้อ จะได้ 4 คะแนน

ถ้าหน่วยงานดำเนินการ 3 ข้อ จะได้ 6 คะแนน

ถ้าหน่วยงานดำเนินการครบทุกข้อ (ข้อ1-7) ก็จะได้ 14 คะแนนเต็ม ในตัวชี้วัดที่ 1.3

ซึ่งคะแนนจะได้ค่าการประเมินใน 3 ลักษณะ ตามหน่วยงานที่หน่วยงานประเมินตนเองเข้ามา คือ

ลักษณะที่ 1 หมายถึง หน่วยงานของรัฐยังไม่ได้ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสสำหรับหน่วยงานของรัฐ (ประเมินได้ 0 คะแนน)

ลักษณะที่ 2 หมายถึง หน่วยงานของรัฐกำลังมีการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสและมีข้อมูลบางส่วนให้พิจารณา (ประเมินได้ 1 คะแนน)

ลักษณะที่ 3 หมายถึง หน่วยงานของรัฐได้มีการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสแล้วและมีข้อมูลพร้อมให้ตรวจพิจารณา (ประเมินได้ 2 คะแนน)

2. หลักฐานการตรวจสอบ / ข้อมูลที่ต้องการ ตัวชี้วัดที่ 1.3 การดำเนินการจัดหาพัสดุตามแผนการจัดหาพัสดุ ในมาตรฐานการจัดหาพัสดุ (การจัดซื้อจัดจ้าง) มีหลักฐานการตรวจสอบ / ข้อมูลที่ต้องการ

- 1) รายงานผลการดำเนินการตามแผนการจัดหาพัสดุ

ซึ่งการให้คะแนนหลักฐานตรวจสอบในส่วนที่เป็นหลักฐานการตรวจสอบ / ความต้องการ ซึ่งให้คะแนนข้อละ 1 คะแนน ดังนั้นคะแนนในตัวชี้วัดที่ 1.3 มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน ในส่วนหลักฐาน

** เพราะฉะนั้นคะแนนเต็มในตัวชี้วัดที่ 1.3 การดำเนินการจัดหาพัสดุตามแผนการจัดหาพัสดุ ในมาตรฐานการจัดหาพัสดุ (การจัดซื้อจัดจ้าง) มีคะแนนเต็มเท่ากับ ขั้นตอนการดำเนินการตามตัวชี้วัด + หลักฐานการตรวจสอบ / ข้อมูลที่ต้องการ เท่ากับ $14 + 1 = 15$ คะแนน เป็นต้น

ดังนั้น โดยภาพรวมเกณฑ์มาตรฐานทั้ง 7 ด้าน 40 ตัวชี้วัดนั้น ก็จะมีเกณฑ์การประเมินในแต่ละตัวชี้วัดรวม

เกณฑ์มาตรฐาน 1 มี 6 ตัวชี้วัด คะแนนรวม 45 คะแนน

เกณฑ์มาตรฐาน 2 มี 5 ตัวชี้วัด คะแนนรวม 40 คะแนน

เกณฑ์มาตรฐาน 3 มี 6 ตัวชี้วัด คะแนนรวม 57 คะแนน

เกณฑ์มาตรฐาน 4 มี 6 ตัวชี้วัด คะแนนรวม 69 คะแนน

เกณฑ์มาตรฐาน 5 มี 5 ตัวชี้วัด คะแนนรวม 48 คะแนน

เกณฑ์มาตรฐาน 6 มี 5 ตัวชี้วัด คะแนนรวม 41 คะแนน

เกณฑ์มาตรฐาน 7 มี 8 ตัวชี้วัด คะแนนรวม 100 คะแนน

เพราะฉะนั้น โดยภาพรวมเกณฑ์มาตรฐานความโปร่งใสจึงมีคะแนนเท่ากับ 389 คะแนน [(การดำเนินการตามขั้นตอน 150 ขั้นตอน $\times$ 2 คะแนน = 300 คะแนน) + (หลักฐานทั้ง 7 เกณฑ์มาตรฐาน 82 หลักฐาน = 100 คะแนน) รวมคะแนนการดำเนินการตามขั้นตอน + หลักฐานตรวจสอบ = 300 + 100 รวม 400 คะแนน] จากการกำหนดเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสดังกล่าวทำให้ทราบว่า หน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วยงานมีความพร้อมในการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดอย่างไร

เมื่อได้มีการประเมินจากความพร้อมในแต่ละเกณฑ์การประเมินใน 40 ตัวชี้วัด 400 คะแนน ดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สามารถนำคะแนนที่ได้มากำหนดค่าเฉลี่ยและจำแนกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็น 5 ช่วงชั้น (400 คะแนน หาร 5 ช่วงชั้น = ช่วงชั้นละ 80 คะแนน) เพื่อบ่งบอกถึงผลการประเมินว่า หน่วยงานใดมีระดับการประเมินอยู่ในช่วงชั้นใด ซึ่งจะสามารถระบุได้ว่า หน่วยงานภาครัฐมีกระบวนการและขั้นตอนที่แสดงถึงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร หรือแสดงถึงความโปร่งใสในการปฏิบัติงานตามเกณฑ์ที่กำหนดในระดับใด มาก หรือ น้อย ดังเช่น

กลุ่มคะแนน 0 - 80 = มีการดำเนินการตามเกณฑ์ความโปร่งใสน้อยมาก

กลุ่มคะแนน 81 - 160 = มีการดำเนินการตามเกณฑ์ความโปร่งใสน้อย

กลุ่มคะแนน 161 - 240 = มีการดำเนินการตามเกณฑ์ความโปร่งใสปานกลาง

กลุ่มคะแนน 241 - 320 = มีการดำเนินการตามเกณฑ์ความโปร่งใสมาก

กลุ่มคะแนน 321 - 400 = มีการดำเนินการตามเกณฑ์ความโปร่งใสมากที่สุด

นอกจากการแบ่งกลุ่มคะแนนการประเมินดังกล่าวแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ยังสามารถนำคะแนนที่ได้มากำหนดเป็นค่าร้อยละและเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำของการประเมินไว้เป็นต้นว่า หน่วยงานภาครัฐควรมีผลการประเมินไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 หรือมีคะแนนไม่ต่ำกว่า 240 คะแนน จากคะแนนเต็ม 400 คะแนน หรือไม่ต่ำกว่าระดับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม ที่แจ้งไป เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐมีแนวทางการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสที่กำหนดภายใต้

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีความโปร่งใสทั้งในด้านข้อมูลข่าวสารและกระบวนการที่เปิดเผยและตรวจสอบได้

การประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดดังกล่าว เป็นการให้ความสำคัญกับกระบวนการและขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หน่วยงานภาครัฐได้มีการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพการทำงานของตนเองให้เป็นที่เปิดเผยและตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย โดยคะแนนที่แต่ละหน่วยงานได้จะบ่งบอกถึงขั้นตอน กระบวนการ และระดับการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยไม่ละทิ้งศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินการหรือกำลังดำเนินการของหน่วยงาน ดังนั้น เมื่อนำคะแนนการประเมินมาพิจารณา ก็สามารถระบุได้ว่า หน่วยงานภาครัฐนั้นมีระดับคะแนนอยู่ในช่วงชั้นใด ผ่านหรือไม่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดหรือมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพื่อความโปร่งใสในระดับที่ได้มาตรฐานหรือไม่

5. หลักฐานประกอบการตรวจสอบ/ข้อมูลที่ต้องการ คือ ข้อมูลข่าวสาร เอกสาร และหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า หน่วยงานได้มีเอกสาร หลักฐานต่างๆ ในการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดนั้นๆ กำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นการแสดงถึงความพร้อมและความสมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสารและกระบวนการของหน่วยงานที่มีความโปร่งใส โดยเอกสาร หลักฐานการตรวจสอบในแต่ละตัวชี้วัดนั้น สามารถนำมาแสดงเป็นภาพรวมที่เชื่อมโยงขั้นตอนและกระบวนการปฏิบัติงาน รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามตัวชี้วัดนั้นๆ ได้

6. หมายเหตุ คือ การอธิบายลักษณะที่สำคัญของเกณฑ์การประเมินในแต่ละตัวชี้วัดและการอธิบายข้อมูลเพิ่มเติมจากคำอธิบายต่างๆ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับหน่วยงานได้เห็นแนวทางของการประเมินและการจัดเตรียมเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามตามเกณฑ์การประเมินในแต่ละตัวชี้วัดที่กำหนดไว้